

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ від 30 грудня 2022 р.
№ 266

**Положення
про кваліфікаційну роботу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

УХВАЛЕНО
Протокол Вченої ради
від 30 грудня 2022 року
№ 3-22/23

Черкаси – 2022

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. «Положення про кваліфікаційну роботу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського державного бізнес-коледжу» (далі Положення) є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, регулює організацію підготовки і захисті кваліфікаційної роботи здобувачів вищої освіти на першому рівні вищої освіти.

1.2. Положення розроблено відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», Постанови КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», стандартів вищої освіти України, Статуту Коледжу, «Положення про організацію освітнього процесу в Черкаському державному бізнес-коледжі», «Положення про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в Черкаському державному бізнес-коледжі» та інших нормативно-правових актів України з питань освітньої діяльності та нормативних документів Черкаського державного бізнес-коледжу (далі – ЧДБК, Коледж) .

1.3. У цьому Положенні терміни вживаються у такому значенні:

Атестація – це встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої (наукової, освітньо-творчої) програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується Коледжем у результаті успішного виконання здобувачем вищої освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 240 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти Коледж має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти або на основі ступеня молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста).

Кваліфікаційна робота – це форма атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам освітньої програми, стандартів вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертаційне дослідження, публічну демонстрацію, сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Дипломна робота (далі – ДР) – це кваліфікаційна робота, яка виконується здобувачем вищої освіти на завершальному етапі навчання за певною освітньо-професійною програмою першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з використанням набутих інтегральних, загальних та фахових компетентностей, знань, умінь і навичок розв'язувати типові завдання з метою вирішення конкретної практичної або теоретичної проблеми.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих

задач у певній галузі професійної діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності. Стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

Інші терміни вживаються у значенні, які наведені у «Положенні про екзаменаційну комісію та атестацію здобувачів вищої освіти в ЧДБК» та в інших нормативних документах ЧДБК.

1.4. Кваліфікаційна робота містить результати дослідження стану вивчення проблеми (огляд та аналіз), детально обґрунтовану та належним чином оформлену пропозицію, що передбачає впровадження (за можливості) певних змін (нововведень) у діяльність об'єкту дослідження та висновки.

1.5. Зміст КР базується на компетентностях здобувачів вищої освіти, сформованих у процесі теоретичного навчання, виконання ними науково-дослідної роботи, а також проходження практик: навчальної, виробничої та переддипломної.

1.6. Кваліфікаційна робота має бути написана державною мовою. Важливим є дотримання основних вимог щодо наукового рівня КР, її змісту, структури, форми викладення матеріалу, а також оформлення.

1.7. До захисту кваліфікаційної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно склали заліково-екзаменаційні сесії, пройшли всі види практик, захистили звіти з них та виконали всі види науково-дослідної роботи, що передбачені індивідуальним навчальним планом здобувачів вищої освіти.

1.8. Науковим керівником кваліфікаційної роботи бакалавра призначається досвідчений науково-педагогічний працівник випускової кафедри.

1.9. Виконання і захист КР є формою атестації випускників ЧДБК, яка передбачена освітніми програмами та навчальними планами підготовки

здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра.

1.10. Рішення про присудження здобувачу вищої освіти ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Кваліфікаційна робота освітнього ступеня бакалавра виконується здобувачем вищої освіти з метою продемонструвати його здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук (відповідно до шостого рівня Національної рамки кваліфікацій) на основі компетентностей, набутих в період навчання. У практичній сфері – це вміння застосовувати набуті знання і вивчені методи у вирішенні практичних задач.

2.2. Підготовка кваліфікаційної роботи передбачає виконання здобувачами вищої освіти таких завдань:

- поглиблення, систематизацію та закріплення знань, набутих у процесі навчання;
- розвиток навичок та умінь здійснення інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької діяльності для вирішення прикладних задач з тематики дослідження;
- закріплення та розвиток теоретичних знань за темою кваліфікаційної роботи на основі вивчення та систематизації сучасних спеціальних інформаційних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, проведення її критичного аналізу, узагальнення історичного та гносеологічного аналізу;
- розвиток умінь вести науковий пошук, узагальнювати різні пропозиції (точки зору, методичні підходи, концепції), чітко аргументувати власну точку зору з досліджуваної проблеми;
- набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, викладеного в спеціальній літературі, передового досвіду науковців та практиків до умов діяльності об'єкту дослідження;
- закріплення практичних навичок проведення досліджень, формування його методичного забезпечення з урахуванням сутності поставленої проблеми та обмежень, що мають тісний зв'язок з діяльністю об'єкту дослідження;
- опанування навичками логічного, аргументованого та послідовного обґрунтування висловленої пропозиції стосовно проблеми, що вирішується, здійснення прогнозів на основі аналізу передпроектної інформації у предметній сфері дослідження, проведення планових і прогнозних розрахунків з використанням сучасного методичного забезпечення, оцінювання ефективності висловленої пропозиції;
- оволодіння системним підходом, сучасною методологією, методичним

інструментарієм та технологічними прийомами обґрунтування власних пропозицій, оцінки їх наслідків, впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність конкретного підприємства (організації, установи).

2.3. У результаті написання кваліфікаційної роботи у здобувачів вищої освіти повинні бути сформовані такі вміння:

- складати план дослідження;
- формулювати мету і завдання дослідження/визначати об'єкт і предмет дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, проектування, модифікувати наявні та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- аналізувати, синтезувати, систематизувати, класифікувати, обґрунтовувати, узагальнювати отримані дані;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, виступів на науково-практичних конференціях з доповідями, публікації тез доповідей або наукових статей.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ПІДГОТОВКИ ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. До початку переддипломної практики випускова кафедра в установленому порядку (за необхідності – написання заяви (**Додаток А**)) проводить формування переліку тематики кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, у відповідності до напрямів наукової роботи науково-педагогічних працівників з метою визначення тем та наукових керівників кваліфікаційних робіт для підготовки проекту наказу керівника закладу вищої освіти.

3.2. Випускова кафедра призначає наукового керівника та, за необхідності, консультантів для виконання окремих етапів дослідження, які консультують здобувача вищої освіти, надають науково-методичну допомогу при написанні, підготовці до захисту кваліфікаційних робіт.

3.3. Науковий керівник до початку виконання кваліфікаційних роботи освітнього ступеня бакалавра доводить до відома здобувача вищої освіти вимоги щодо змісту й оформлення роботи та термін її виконання.

3.4. Кваліфікаційна робота має виконуватися здобувачем вищої освіти у повній відповідності із затвердженим календарним планом та завданням на КР (**Додаток Б**). У випадках відставання від графіка здобувач вищої освіти зобов'язаний подати пояснення своєму науковому керівнику або завідувачу кафедри.

3.5. Відповідно до календарних етапів здобувач вищої освіти має подавати роботу частинами на перегляд, а у встановлений графіком кінцевий термін

подати завершену кваліфікаційну роботу для написання відгуку науковому керівникові.

3.6. Науковий керівник або відповідальний від випускової кафедри подає кваліфікаційну роботу на перевірку наявності ознак плагіату у встановлені календарним планом терміни.

3.7. Організацію й контроль процесів підготовки та захисту кваліфікаційної роботи покладено на завідувача випускової кафедри.

Безпосереднє керівництво написанням КР здійснює науковий керівник із числа науково-педагогічних працівників випускової кафедри.

3.8. Випускова кафедра контролює процес виконання здобувачами вищої освіти кваліфікаційних робіт.

3.9. Кваліфікаційна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, не містить обґрунтованих пропозицій, виконана з порушенням затвердженого графіку, містить ознаки плагіату, порушення академічної доброчесності, до захисту не допускається.

3.10. Здобувачі вищої освіти, які не виконали завдання на кваліфікаційну роботу в повному обсязі, до захисту не допускаються.

3.11. Рішення про готовність до захисту кваліфікаційної роботи приймається на засіданні випускової кафедри.

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ, НАУКОВОГО КЕРІВНИКА ТА РЕЦЕНЗЕНТА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Здобувач вищої освіти має право:

- вибрати тему кваліфікаційної роботи з числа запропонованих кафедрою або запропонувати власну тему в межах напряму досліджень кафедри з вмотивованим обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання; у разі обґрунтованої необхідності може ініціювати питання щодо уточнення теми КР;

- отримувати консультації наукового керівника та консультантів кваліфікаційної роботи;

- звертатися (в усній або письмовій формі) до голови екзаменаційної комісії, керівництва кафедри, закладу вищої освіти та Міністерства освіти і науки України зі скаргами або апеляціями щодо порушення його прав.

4.2. Обов'язками здобувача вищої освіти щодо виконання кваліфікаційної роботи є:

- своєчасне обрання теми кваліфікаційної роботи;

- отримання завдання від наукового керівника, підбір та опрацювання матеріалів, необхідних для виконання КР під час проходження переддипломної практики;

- відвідування консультацій, призначених науковим керівником під час написання кваліфікаційної роботи;

- ознайомлення з практичною реалізацією питань за темою КР під час

проходження переддипломної практики;

- розробка та узгодження з науковим керівником календарного плану виконання КР;

- регулярне інформування (не рідше ніж один раз на тиждень) наукового керівника про стан виконання КР відповідно до плану, надання на вимогу керівника необхідних матеріалів для перевірки;

- обґрунтування прийнятих рішень, розрахунків, якості оформлення роботи та графічного матеріалу, їх відповідність методичним рекомендаціям, чинним нормативним документам та стандартам вищої освіти, положенням закладу вищої освіти;

- дотримання календарного плану виконання КР, своєчасне та адекватне коригування роботи відповідно до зауважень та рекомендацій наукового керівника;

- представлення кваліфікаційної роботи на перевірку науковому керівнику у встановлений термін і після виправлення зауважень повторно подання роботи керівнику для отримання відгуку;

- особисте подання кваліфікаційної роботи рецензенту;

- ознайомлення зі змістом відгуку наукового керівника та рецензії на КР та підготовка (за необхідності) аргументованих відповідей на зауваження під час захисту в екзаменаційній комісії;

- отримання необхідних підписів на завданні, а також резолюції завідувача кафедри про допуск КР до захисту;

- подання кваліфікаційної роботи до екзаменаційної комісії у термін, затверджений завідувачем кафедри;

- своєчасне прибуття на захист кваліфікаційної роботи або попередження завідувача кафедри та голови екзаменаційної комісії (через секретаря ЕК) про неможливість присутності на захисті з зазначенням причини та наданням документів, які засвідчують її поважність.

4.3. Обов'язки наукового керівника кваліфікаційної роботи:

- допомога здобувачу вищої освіти в обранні теми КР;

- спільне зі здобувачем вищої освіти визначення мети, завдання, предмету і об'єкту дослідження; спільне зі здобувачем вищої освіти визначення мети, завдання/предмету і об'єкту дослідження, прогнозованих/передбачуваних результатів;

- складання плану кваліфікаційної роботи;

- видача завдання на КР, включаючи визначення календарного плану та його виконання;

- надання рекомендацій щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних та довідкових матеріалів, наукових видань тощо згідно з тематикою КР;

- надання організаційної та науково-методичної допомоги шляхом проведення систематичних консультацій відповідно до встановленого графіка;

- здійснення безпосереднього та систематичного керівництва розробкою усіх питань та виконанням КР, розвиваючи при цьому у здобувача вищої освіти навички самостійної роботи, творчі здібності та ініціативу;

- контроль ходу виконання роботи, звітування на засіданні випускової кафедри про стан виконання КР. У разі суттєвих порушень виконання календарного плану, які можуть призвести до зриву встановлених термінів подання кваліфікаційної роботи до захисту, інформування керівництва кафедри з метою вжиття необхідних заходів аж до прийняття рішення про недопущення випускника до захисту КР;

- перевірка оформлення виконаної кваліфікаційної роботи відповідно до вимог;

- підготовка відгуку про виконання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи з характеристикою роботи випускника над КР. У разі невиконання здобувачем вищої освіти рекомендацій наукового керівника щодо виправлення таких помилок, зазначає це у своєму відгуку. Науковий керівник несе відповідальність за наявність у КР помилок системного характеру та за об'єктивність відгуку;

- підготовка здобувача вищої освіти до участі у наукових конференціях (вітчизняних та міжнародних), «круглих столах», науково-методичних семінарах до участі у конкурсах наукових або проектно-мистецьких творчих робіт з метою апробації, презентації та поширення результатів наукового дослідження;

- підготовка випускників до захисту кваліфікаційної роботи, участь у їх попередньому розгляді (передзахисті); як правило, присутність керівника на засіданні ЕК при захисті кваліфікаційної роботи.

4.4. Обов'язки рецензента кваліфікаційної роботи:

- ознайомлення із змістом пояснювальної записки та ілюстративним матеріалом кваліфікаційної роботи, якістю та повнотою проектної розробки за темою кваліфікаційної роботи, звертаючи увагу на науковість, сучасність та раціональність прийнятих рішень, а також правильність розрахунків, використання новітніх технологій (для технічних та економічних спеціальностей) або ознаки загальної естетичної якості та образно-проектної оригінальності (для мистецьких спеціальностей) результатів наукового дослідження, дотримання вимог стандартів вищої освіти тощо. За необхідності, рецензент отримує від здобувача вищої освіти пояснення (в усній формі) щодо суті кваліфікаційної бакалаврської роботи;

- написання рецензії у довільній формі на кваліфікаційну роботу на бланку встановленого зразка.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Вибір теми та формування завдання на кваліфікаційну роботу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

5.1.1. Тематика кваліфікаційних робіт освітнього ступеня бакалавра розробляється випусковими кафедрами, затверджується вченою радою закладу вищої освіти для кожної спеціальності і доводиться до відома здобувачів вищої

освіти до початку переддипломної практики.

5.1.2. Теми кваліфікаційних робіт повинні відповідати вимогам стандартів вищої освіти, завданням та меті атестації, ув'язуватися з практичними потребами економіки, науки, мистецтвознавства та техніки, будуватися на фактичному матеріалі (замовленнях, рекомендаціях) промислових підприємств, наукових та проектних організацій та установ, науково-дослідної роботи науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, бути актуальними і визначати наукову новизну майбутнього дослідження, його теоретичну та практичну значимість.

5.1.3. Тематика КР повинна щороку оновлюватися, бути актуальною і тісно пов'язаною із вирішенням практичних фахових завдань.

5.1.4. Тема кваліфікаційної роботи обирається здобувачем вищої освіти самостійно або пропонується керівником, розглядається на засіданні кафедри та затверджується наказом керівника закладу вищої освіти.

5.1.5. Здобувачів вищої освіти надається право уточнення теми кваліфікаційної роботи, запропонованої випусковою кафедрою, а також можливість запропонувати власну тему з обґрунтуванням доцільності її розробки.

5.1.6. Тема КР має бути сформульована у вигляді назви нового спроектованого продукту в називному відмінку таким чином, щоб змістовно та конкретно відображати предметну сферу, результат і суть дослідження. При формулюванні теми кваліфікаційної роботи не допускається застосування невизначених формулювань, наприклад: «Дослідження деяких питань...», «Аналіз матеріалів до...» тощо.

5.1.7. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи бакалавра повинно орієнтувати здобувача вищої освіти на вирішення в основному діагностичних або проектних завдань, що потребує, як правило, вибору відомих методів рішень, щоб продемонструвати здатність здобувача вищої освіти вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

5.2. Структура кваліфікаційної роботи бакалавра:

5.2.1. Випускова кафедра розробляє *методичні вказівки з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти* з урахуванням вимог стандартів вищої освіти спеціальності, професійних стандартів (за наявності), нормативно-правової бази та ін.

Методичні вказівки з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти надають методичні поради щодо розкриття тих чи інших наукових проблем, визначають конкретні вимоги щодо змісту кваліфікаційних робіт освітнього ступеня бакалавра, враховуючи специфіку об'єктів дослідження, обсягу, оформлення КР, порядку контролю за виконанням та підготовкою до захисту КР, зазначаються конкретні критерії оцінювання КР тощо.

5.2.2. *Структуру кваліфікаційної роботи* та характеристику основних її

елементів наведено у **додатку В**. Незалежно від обраної теми, структура кваліфікаційної роботи складається з таких елементів:

- титульний лист;
- завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра;
- анотація на українській та англійській мовах;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- зміст;
- вступ;
- основна частина, що містить такі структурні елементи: розділи та підрозділи, висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

5.2.2.1. Титульний лист є першою сторінкою кваліфікаційної роботи і повинен мати всі реквізити та підписи на бланку встановленого зразка (**додаток Г**), а саме: повна назва міністерства; повна назва закладу вищої освіти; повна назва випускової кафедри; повну тему кваліфікаційної роботи відповідно до наказу; прізвище, ім'я та по батькові виконавця (випускника); науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника та рецензента і їх підписи; резолюція завідувача випускової кафедри щодо допуску до захисту в ЕК; місто та рік захисту роботи.

5.2.2.2. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи (далі – завдання), оформлюється на окремому бланку встановленого зразка (**додаток Б**) і розміщується після титульного листа.

Завдання складається керівником кваліфікаційної роботи за участі здобувача вищої освіти перед початком переддипломної практики, уточнюється за її підсумками, підписується науковим керівником та випускником і затверджується завідувачем випускової кафедри.

У завданні зазначаються: інформація про заклад вищої освіти, випускова кафедра, спеціальність та освітня програма; тема кваліфікаційної роботи та наказ керівника закладу вищої освіти (номер та дата затвердження теми та наукового керівника); термін виконання кваліфікаційної роботи; вихідні дані до кваліфікаційної роботи: задані кількісні та/або якісні показники (характеристики) щодо умов, засобів та методів, які характеризують спрямованість наукового дослідження, конкретизують методіку розв'язання теоретичних проблем та проведення експерименту тощо; зміст пояснювальної записки (перелік усіх її розділів); перелік ілюстративного матеріалу (креслень, діаграм, плакатів тощо); календарний план (перелік та планові терміни виконання конкретних завдань за кожним розділом роботи, причому, формулювання конкретних завдань має бути в початковій формі дієслова, тобто починатися зі слів: «Розробити...», «Обґрунтувати...», «Провести аналіз...», «Розрахувати...» тощо; консультанти з окремих розділів кваліфікаційної роботи, зазначається прізвище, ініціали та посада консультанта (за наявності), дата видачі консультантом та прийняття випускником індивідуального завдання за цим розділом з його особистим підписом; дата видачі завдання на кваліфікаційну роботу; підписи наукового керівника, здобувача вищої освіти та аналітичної

роботи результату проходження кваліфікаційної роботи на перевірку ознак плагіату.

5.2.2.3. **Анотація** призначена для ознайомлення зі змістом, пишеться двома мовами: українською і англійською, і повинна містити:

- відомості про обсяг пояснювальної записки, кількість ілюстрацій, таблиць, кількість джерел та додатків;
- текст анотації;
- перелік ключових слів.

Текст анотації повинен відбивати подану у кваліфікаційній роботі інформацію у такій послідовності:

- мета роботи;
- галузь застосування;
- основні конструктивні, технологічні та техніко-експлуатаційні характеристики та показники;
- ступінь впровадження.

Анотацію потрібно виконувати обсягом не більш, як 500 слів, на одній сторінці формату А4. Ключові слова, що є визначальними для розкриття суті роботи, і умови розповсюдження роботи наводяться після тексту анотації. Перелік ключових слів містить від 5 до 15 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами в називному відмінку в рядок через коми.

5.2.2.4. **Перелік умовних позначень**, скорочень, термінів. Якщо в кваліфікаційній роботі бакалавра вжита специфічна термінологія, а також використані маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік подається у вигляді окремого переліку, який розміщується перед вступом. Перелік друкується двома колонками, в яких зліва за абеткою наводяться, наприклад, скорочення, справа – їх розшифровка.

Якщо спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються в кваліфікаційній роботі бакалавра менше трьох разів, то зазначений перелік не складається, а їх розшифровка наводиться в тексті при першому згадуванні.

5.2.2.5. **Зміст кваліфікаційної роботи** містить найменування всіх структурних частин пояснювальної записки, зокрема: вступу, розділів, підрозділів основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків із зазначенням номерів їх початкових сторінок.

Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати або подавати їх в іншому формулюванні, послідовності та співвідпорядкованості в порівнянні із заголовками в тексті не дозволяється.

Заголовки однакових ступенів рубрикації (наприклад: назви розділів) необхідно розташовувати один під одним (по вертикалі).

Заголовки кожного наступного ступеня зміщують на п'ять позицій вправо відносно заголовків попереднього ступеня. Усі заголовки мають починатися з великої літери без крапки в кінці.

5.2.2.6. У **вступі кваліфікаційної роботи** розкривається суть та стан проблеми (задачі), її значущість, підстави та вихідні дані для виконання кваліфікаційної роботи бакалавра за даною темою, обґрунтовуються методи

дослідження, характеризуються отримані результати.

Характеристику кваліфікаційної роботи у вступі рекомендується подавати в такій послідовності:

Актуальність теми. Шляхом аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукового завдання) обґрунтовується актуальність та доцільність даної роботи для розвитку відповідної галузі науки, діяльності чи виробництва. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висловити головне – суть проблеми або наукового завдання.

Мета і завдання виконання кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Мета дослідження – запланований результат вирішення визначеної проблеми із використанням теоретичних, методичних і практичних положень та методів дослідження. Метою дослідження кваліфікаційної роботи є покращення властивостей, показників обраного об'єкта дослідження. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», оскільки ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Мету слід формулювати починаючи зі слів «Дослідити...», «Вивчити...», «Розробити...» і т. ін.

Завдання дослідження визначаються поставленою метою і являють собою конкретні послідовні шляхи вирішення проблеми. Завдання необхідно формулювати якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення має скласти зміст розділів кваліфікаційної роботи бакалавра.

Об'єкт – це процес, система або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження.

Предмет – це те, що знаходиться в межах об'єкта. Це одна з актуальних проблем, яка потребує вирішення професійних завдань, передбачених у вимогах до здобувача вищої освіти відповідної освітньої програми. Об'єкт і предмет дослідження є категоріями наукового процесу і співвідносяться між собою як загальне і часткове. У об'єкті виділяється та його частина, що служить предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага здобувача вищої освіти, саме предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження – це спосіб набуття достовірних наукових знань, умінь та практичних навичок у різних сферах діяльності. Подається перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в роботі мети. Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Інформаційна база дослідження (за її наявності) являє собою перелік всіх видів інформації, які використовувались при написанні кваліфікаційної роботи (закони, підзаконні акти, наукові публікації, аналітичні матеріали, звітність підприємств тощо).

Наукова новизна одержаних результатів (за її наявності) аргументовано, коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист. До цього пункту не можна включати опис нових прикладних

(практичних) результатів, отриманих у вигляді способів, пристроїв, методик, схем, алгоритмів тощо. Слід розмежовувати отримані наукові положення і нові прикладні результати, що впливають з теоретичного доробку.

Практичне значення одержаних результатів. У роботі, що має теоретичне значення, наводяться відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в роботі, що має прикладне значення – відомості про практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання.

Апробація отриманих результатів (за її наявності). Подаються відомості про участь здобувача вищої освіти у міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах конкурсах наукових та творчих робіт здобувачів вищої освіти, оформлення авторських свідоцтв на інтелектуальну власність результатів дипломної роботи тощо. Необхідно зазначити назву конференції, місто, термін проведення.

Структура і обсяг роботи визначаються розробленими кафедрами **методичними вказівками з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.**

Кількість додатків до кваліфікаційної роботи не регламентується, але повинна бути достатньою для розкриття сутності дослідження та відображати хід та результати роботи.

5.2.2.7. Основна частина кваліфікаційної роботи складається з розділів, підрозділів. Кожен розділ роботи може поділятися на підрозділи, пункти, підпункти. *До розділів кваліфікаційної роботи належать:* огляд літературних джерел, організація та методи дослідження, результати дослідження. Кожний розділ починається з нової сторінки.

Висновки. У висновках викладають найважливіші практичні, теоретичні та, за наявності, наукові результати здобуті в роботі (висновки мають містити стисле викладення результатів, отриманих здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи бакалавра особисто в ході дослідження).

У першому пункті висновків коротко оцінюють стан питання. Далі висновки мають містити відповіді на всі завдання, поставлені у вступі. Варто наголосити на окремих важливих здобутих результатах, обґрунтувати їх достовірність та викласти конкретні практичні рекомендації для професійної діяльності, які напрацьовані у процесі дослідження.

5.2.2.8. Список використаних джерел розміщують після висновків. Список **використаних** джерел оформляється відповідно до вимог державного стандарту. Кількість наведених бібліографічних джерел у переліку визначаються розробленими кафедрами **методичними вказівками з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.**

При складанні списку використаних джерел необхідно дотримуватися Національного стандарту ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Він прийнятий для уніфікації складання бібліографічного опису на міжнародному рівні, забезпечення можливості обміну результатами каталогізації.

5.2.2.9. Додатки розміщуються після списку використаних джерел. Вони

мають включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (**таблиці**, графіки, глосарії, методики, ілюстрації, ескізи та замальовки, фотографії результатів наукового дослідження, рекомендації та акти щодо впровадження) і наводяться тільки в разі необхідності, якщо ця інформація не може бути поміщена безпосередньо у тексті роботи (в тому числі якщо їх розмір перевищує 2 повні сторінки).

5.3. Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи визначається розробленими кафедрами **методичними вказівками з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**. До зазначеного обсягу не входять сторінки з додатками.

5.4. До пояснювальної записки окремо додаються відгук керівника кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, рецензія і матеріали, які вказані у **методичних вказівках з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**, у тому числі: електронна версія (диск) КР, примірники роздаткового матеріалу (за необхідності).

5.5. Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: визначаються розробленими кафедрами **методичними вказівками з виконання кваліфікаційних робіт) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**.

5.5.1. Кваліфікаційна робота бакалавра має бути написана українською літературною мовою, без плагіату, з дотриманням академічної доброчесності. Кваліфікаційна робота не повинна носити копійчастий характер.

5.5.2. Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра має відповідати загальним вимогам до наукових робіт відповідно до державних стандартів.

Оформлення кваліфікаційної роботи за допомогою комп'ютерної техніки виконується з використанням шрифтів текстового редактора Word 6/7 (або більш високої версії) for Windows з полуторним міжрядковим інтервалом і кеглем 14 пунктів. Шрифт Times New Roman.

Текст кваліфікаційної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Усі сторінки кваліфікаційної роботи повинні бути пронумеровані. Першою сторінкою вважається титульний лист КР, на якому не відображається нумерація, але перша сторінка у загальну кількість рахується.

5.5.3. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки).

Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами (без знака №) у правому верхньому куті аркуша.

5.5.4. Фактичні та статистичні дані наводяться в однакових одиницях виміру: абсолютних (грн, дол. США, т, м, шт., г, ккал та інші) або відносних (%).

5.5.5. *Ілюстрації* позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації

складається з номеру розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією, вирівнюючи по центру. Якщо в КР подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Рисунки слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому він згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі рисунки мають бути посилання в тексті. При цьому слово «рисунок» пишуть скорочено, наприклад: «... на рис. 1.2.». У повторних посиланнях на рисунки скорочено пишуть слово «дивись», наприклад: «див. рис. 1.2».

5.5.6. *Таблиці* нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 3.1 (перша таблиця третього розділу).

Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті. При цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2.». У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації скорочено пишуть слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.2».

Слово «Таблиця» вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці» із зазначенням номера таблиці.

У таблиці слід обов'язково зазначати одиницю виміру (відповідно до стандартів); числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться прочерк (-).

5.5.7. *Формули* нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Посилання на формули зазначають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)».

5.5.8. *Цитування та посилання на використані джерела.* У процесі підготовки кваліфікаційної роботи для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи того опублікованого твору, слід наводити цитати, цифрові дані, рисунки, оригінальні думки інших авторів. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором.

Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій

граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело інформації.

При написанні кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться в роботі, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена його кваліфікаційна робота. Обов'язково посилання слід давати на усі цифрові дані. Такі посилання дають змогу відшукати документи і перевірити достовірність відомостей з цитованого документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг тощо. Посилатися слід подавати на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тому разі, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, у посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке посилаються.

На запозичену з літературних і статистичних джерел інформацію (формули, таблиці, схеми, графіки, узагальнення, висновки тощо) обов'язково слід робити посилання одразу після закінчення цитати чи інших використаних чужих даних. Посилання даються у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад, [4, с. 35]).

5.5.9. *Додатки* оформлюються як продовження кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

До додатків рекомендується включати матеріал, який:

- є необхідним для повноти роботи, але включення його до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині через великий обсяг або способи відтворення;
- може бути вилучений для широкого кола читачів, але є необхідним для фахівців даної галузі.

Наприклад, додаткові ілюстрації або таблиці, на основі яких зроблено висновки чи узагальнення в основному тексті роботи; проміжні математичні доведення, формули та розрахунки; протоколи експериментальних досліджень, таблиці допоміжних цифрових даних; анкети, тести, програми; інструкції та методики; опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ПК, які розроблені у процесі роботи над дослідженням; ілюстрації допоміжного характеру.

Кожний додаток друкується з нової сторінки.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. З правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Наприклад, Додаток А.

Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком

Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б.

Текст кожного додатка може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку. Наприклад: А.2 – другий розділ дод. А; В.3.1 – перший підрозділ третього розділу додатку В.

Ілюстрації, таблиці та формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка. Наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу дод. Д; формула (А.1) – перша формула додатка А. У разі якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому кутку зазначається «Продовження Додатку А...».

6. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

6.1. Порядок захисту кваліфікаційної роботи бакалавра

6.1.1. Атестація здобувача вищої освіти за визначеними стандартами вищої освіти відповідних спеціальностей передбачає захист кваліфікаційної роботи, яка є підсумком навчання на першому бакалаврському рівні, та є підставою для прийняття рішення про присудження випускникові освітнього ступеня бакалавра відповідної освітньої кваліфікації.

6.1.2. Кафедра визначає терміни періодичної звітності здобувача вищої освіти про виконання кваліфікаційної роботи та організовує попередній захист на засіданні кафедри. Кваліфікаційна робота повинна бути виконана і представлена на кафедру не пізніше як за два тижні до дати її захисту.

6.1.3. Кваліфікаційна робота подається науковому керівникові для перевірки змісту та структури у строки, визначені у завданні на виконання роботи, але не пізніше 14 днів до засідання екзаменаційної комісії.

Науковий керівник перевіряє відповідність оформлення роботи встановленим вимогам та надає відгук про кваліфікаційну роботу.

6.1.4. Після розгляду науковим керівником кваліфікаційна робота разом з відгуком за 14 днів до захисту направляється на рецензування.

Рецензія не повинна дублювати відгук наукового керівника, тому що відгук керівника – це переважно характеристика професійних та особистісних якостей здобувача вищої освіти, продемонстрованих ним у процесі виконання КР, а рецензія – це характеристика якості безпосередньо кваліфікаційної роботи.

Зразок структури та оформлення відгуку на кваліфікаційну роботу наведено в **додатку Д**. Зразок структури та оформлення рецензії на кваліфікаційну роботу наведений в **додатку Е**.

Негативна оцінка рецензента не є підставою для відхилення рекомендації наукового керівника до захисту здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи.

6.1.5. Для КРБ рецензент призначається з числа науково-педагогічних працівників випускової кафедри. Для проведення рецензування також можуть залучатися зовнішні провідні фахівці підприємств, організацій і установ, наукові, науково-педагогічні працівники інших закладів вищої освіти.

Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає, і завірити підпис.

Для підготовки здобувача вищої освіти до пояснень у зв'язку з можливими зауваженнями рецензента йому надається можливість ознайомитися з рецензією до захисту роботи на засіданні ЕК.

6.1.6. Списки здобувачів вищої освіти, допущених до захисту, затверджуються завідувачем випускової кафедри і передаються в екзаменаційну комісію до початку її роботи.

6.1.7. Захист кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на засіданні екзаменаційної комісії, склад якої затверджується у встановленому порядку.

6.1.8. Підготовка здобувача вищої освіти до захисту (підготовка виступу на захисті, доповіді, презентації, ілюстративного матеріалу та інших результатів дослідження, регламентується розробленими кафедрами **методичними вказівками з виконання кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.**

6.1.9. Ілюстративний матеріал представляється у вигляді: наочної ілюстрації відповідних тверджень під час доповіді (таблиць / графіків / слайдів / формул тощо), зміст та якість якого перевіряє науковий керівник. Кількість примірників роздаткового матеріалу повинна відповідати кількісному складу комісії.

6.1.10. Бажаним є представлення на захисті результатів дослідження у вигляді презентації, розробленої в програмі Microsoft Office PowerPoint з використанням мультимедійних засобів.

Основні рекомендації підготовки презентації PowerPoint:

- рекомендується підготувати стільки слайдів, скільки буде потрібно для освітлення всіх основних питань у межах відведеного часу. При відсутності обмежень, значна кількість слайдів може призвести до розмивання ідеї доповіді та неприйняття отриманих результатів слухачами;

- не рекомендовано перевантажувати слайди формулами і словами; потрібно знайти оптимальну наочну форму;

- не слід в якості ілюстративного матеріалу приводити такий, що може неоднозначно сприйматися, якщо здобувач вищої освіти не готовий вести по ньому дискусію;

- продумуючи, які ілюстрації включати в доповідь, випускник повинен обміркувати всі деталі того експерименту, узагальненням якого є ці ілюстрації, а також достовірність, надійність і відтворюваність результатів, які вони узагальнюють;

- при оформленні слайдів слід дотримуватися єдності стилю всієї презентації. Графічне рішення презентації повинно бути ефектним, але не химерним, не слід зловживати ефектами анімації. Вид, розмір і колір шрифту повинні бути правильно підібрані.

При підготовці презентації слід використовувати такі можливості PowerPoint, як візуалізація технологічних процесів і технічних об'єктів, поступове введення й акцентування матеріалу.

6.1.11. Під час захисту здобувач вищої освіти стисло доповідає членам

екзаменаційної комісії сутність виконаної кваліфікаційної роботи, дає оцінку отриманим результатам проведеного дослідження та рекомендації щодо їх практичного використання.

6.1.12. Члени екзаменаційної комісії можуть рекомендувати результати досліджень для публікації, для впровадження в освітній процес, для впровадження у виробництво, для участі у конкурсах, виставках.

6.1.13. За результатами захисту кваліфікаційної роботи члени екзаменаційної комісії приймають рішення щодо оцінки її захисту, присвоєння здобувачу вищої освіти освітнього ступеня бакалавра відповідної освітньої кваліфікації та видачі йому диплома державного зразка.

6.2. Загальні критерії оцінювання кваліфікаційної роботи:

6.2.1. Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є:

– чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного завдання плану і теми роботи в цілому;

– науковість стилю викладання;

– дотримання академічної доброчесності, зокрема відсутність у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації тощо;

– дотримання літературних мовних норм, зокрема відсутність орфографічних, синтаксичних, стилістичних помилок;

– правильне оформлення роботи відповідно до державних стандартів (при значних відхиленнях від встановлених вимог робота може бути взагалі недопущена до захисту);

– результати апробації результатів дослідження: участь у науково-практичних конференціях з публікацією тез доповіді; участь у конкурсах наукових та творчих робіт здобувачів вищої освіти; оформлення авторських свідоцтв на інтелектуальну власність результатів кваліфікаційної роботи та ін.

6.2.2. Оцінюючи кваліфікаційну роботу, екзаменаційна комісія враховує не лише якість самого наукового дослідження, елементи його наукової новизни та практичної значущості, вміння захистити сформульовані положення та висновки, але й оформлення, відповідно до встановлених вимог, а саме:

6.2.2.1. Кваліфікаційна робота, в якій глибоко і добре аргументовано обґрунтовано тему; має місце чітке формулювання та розуміння досліджуваної проблеми; широко і правильно використано літературу, що стосується теми; застосовано аналітичні методи; зроблено власні дослідження, в т.ч. розрахунки (за необхідності) і на їх основі аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а також здійснено реалізацію власних розробок за темою дослідження, може бути оцінена на (90-100 балів - А).

6.2.2.2. Кваліфікаційна робота, в якій зроблено власне оцінювання використаних літературних джерел, самостійно проаналізовано підібраний матеріал, звітні дані підприємства/організації, на базі якого досліджувалася тема, проведено експеримент, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, зміст дослідження та хід захисту вказують на наявність практичних навичок роботи здобувача вищої освіти в даній області, може бути оцінена на (80-89 балів - В). Тема кваліфікаційної роботи розкрита, але є окремі недоліки непринципового характеру: використано менше 75%

літературних джерел за останніх 10 років видання; елементи новизни та практичного значення не зовсім чітко виражені; недостатньо використані інформаційні матеріали; робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, але має окремі незначні недоліки; є незначні зауваження в рецензії або відгуку наукового керівника; доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації; відповіді на запитання членів ЕК правильні.

6.2.2.3. Тема кваліфікаційної роботи розкрита, але є окремі недоліки принципового характеру: поверхово проаналізовані літературні джерела; елементи новизни та практичного значення не мають чіткого вираження; робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі недоліки; є окремі зауваження в рецензії та відгуку наукового керівника; недостатньо використані інформаційні матеріали; доповідь логічна, але відображає не всі змістові акценти роботи, відсутнє представлення матеріалів у вигляді презентації; відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні, але не може бути оцінена вище, ніж (70-79 балів - С).

6.2.2.4. Кваліфікаційна робота, в якій розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проаналізовано відповідні інформаційні та статистичні бази даних, проведено експеримент або здійснено власну проєктну розробку, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування; наукові праці, необхідні для всебічного вивчення проблеми, використані в обмеженому обсязі; помітна нестача компетентності здобувача вищої освіти в даній галузі знань; оформлення роботи з елементами недбалості; відгук наукового керівника та зовнішня рецензія позитивні, але із суттєвими зауваженнями; захист роботи показав задовільну професійну підготовку здобувача вищої освіти, але обмежену схильність до наукової роботи, допускається до захисту, але не може бути оцінена вище, ніж (65-69 балів - D). Тема кваліфікаційної роботи в основному розкрита, але є окремі недоліки змістового характеру: в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості; висновки сформульовані з надмірною узагальненістю; добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не завжди вмотивований; є зауваження щодо оформлення роботи; рецензія та відгук наукового керівника містять зауваження; окремі відповіді на запитання членів ЕК не зовсім чіткі.

6.2.2.5. Кваліфікаційна робота, в якій тема представлена в загальному вигляді; судження з досліджуваної проблеми не завжди компетентні; мають місце неточності та невірні висновки з досліджуваної літератури, оформлення роботи з помітними відхиленнями від прийнятих вимог; відгук наукового керівника та рецензія з зауваженнями, але дають можливість публічного захисту, допускається до захисту, але не може бути оцінена вище, ніж (60-64 бали - E). Тема кваліфікаційної роботи в основному розкрита, але є чисельні недоліки змістового характеру: теоретичний розділ має реферативний характер, не містить аналізу підходів до висвітлення проблем, заявлених у темі кваліфікаційної роботи; в аналітичній частині спостерігається надлишок елементів описовості; висновки сформульовані з надмірною узагальненістю; добір інформаційно-ілюстративних матеріалів (таблиці, графіки, схеми тощо) не

завжди вмотивований; є зауваження щодо оформлення роботи; подані в роботі авторські наукові та проєктні положення і пропозиції щодо їх практичного використання обґрунтовані непереконливо; рецензія та відгук наукового керівника містять суттєві зауваження; не всі відповіді на запитання членів ЕК правильні.

6.2.2.6. Тема кваліфікаційної роботи розкрита поверхово, є такі недоліки: зміст роботи не відповідає темі; немає огляду сучасних літературних джерел з обраної теми; у роботі переважають описовість і реферативність, відсутня системність; є численні зауваження щодо оформлення роботи; висновки не видаються достовірними; рецензія та відгук наукового керівника містять принципові зауваження; відповіді на запитання членів ЕК неточні, неповні або неправильні, але не може бути оцінена вище, ніж (35-59 балів - FX).

6.2.2.7. Кваліфікаційна робота виконана не самостійно; структура роботи не відповідає вимогам; зміст роботи не розкриває її теми; робота вкрай недбало або неправильно оформлена, але не може бути оцінена вище, ніж (0-34 балів - F).

6.2.3. Результати захисту кваліфікаційної роботи бакалавра оцінюються за 100-бальною шкалою Коледжу, яка відповідно переводиться в шкалу ЄКТС.

6.3. У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, екзаменаційна комісія встановлює, чи може здобувач вищої освіти подати на повторний захист кваліфікаційну роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою.

6.4. Кваліфікаційна робота бакалавра у встановленому порядку повинна пройти *перевірку на ознаки плагіату*. Робота подається на кафедру у визначений термін у друкованому вигляді та на електронному носії в повному обсязі з дотриманням основних вимог щодо написання за наявності підписів здобувача вищої освіти, наукового керівника та рецензента.

6.5. Кваліфікаційна робота бакалавра, яка не пройшла перевірку на ознаки плагіату, до захисту не допускається і рішенням екзаменаційної комісії знімається з розгляду, виставляється незадовільна оцінка.

Повторний допуск до захисту з новою темою можливий через півроку.

6.6. Рішення щодо підсумкового оцінювання приймається більшістю голосів членів екзаменаційної комісії за результатами публічного захисту з урахуванням висновків наукового керівника та рецензента.

6.7. Здобувач вищої освіти, який не захистив у встановлений термін кваліфікаційну роботу, має право на повторну атестацію в наступний термін роботи екзаменаційної комісії протягом трьох років після закінчення закладу вищої освіти.

6.8. Здобувач вищої освіти, який отримав на захисті кваліфікаційної роботи незадовільну оцінку, має бути відрахований з Коледжу, і в цьому випадку йому видається академічна довідка встановленого зразка. За ним залишається право бути повторно допущеним до захисту кваліфікаційної роботи протягом наступних трьох років.

6.9. Повторно кваліфікаційна робота бакалавра виконується за наявності заяви здобувача вищої освіти про допуск до захисту, дозволу керівника закладу вищої освіти, рішення випускової кафедри про рекомендацію до затвердження

теми та призначення наукового керівника. На вимогу кафедри тему кваліфікаційної роботи може бути змінено або в межах тієї ж теми матеріали роботи здобувач вищої освіти може суттєво оновити і доповнити.

7. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. «Положення про кваліфікаційну роботу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського державного бізнес-коледжу» розглядає та ухвалює Вчена Рада Коледжу.

7.2. Положення вводиться в дію наказом керівника Коледжу.

7.3. Зміни та доповнення розглядаються та ухвалюються Вченою радою ЧДБК і вводяться в дію наказом керівника Коледжу.

**Зразок заяви здобувача вищої освіти щодо теми та наукового керівника
кваліфікаційної роботи**

Завідувачу кафедри

_____

(назва кафедри)

_____

(ПІБ завідувача кафедри)

Студента групи _____

(шифр групи)

_____

(ПІБ повністю)

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему кваліфікаційної роботи бакалавра № ____ по
кафедрі _____

(назва кафедри)

_____

(повна назва теми)

та призначити керівником кваліфікаційної роботи бакалавра _____

_____

(наук. ступінь, посада згідно штатного розпису кафедри, П.І.Б наукового керівника повністю)

Кваліфікаційну роботу бакалавра буду виконувати у період з «____»
_____ 20 __ р. по «____» _____ 20 __ р. із захистом у
_____ місяці 20 __ р.

«____» _____ 20 __ р.

_____

(підпис здобувач вищої освіти)

УЗГОДЖЕНО

Завідувач кафедри

_____

(назва кафедри)

_____

(підпис)

(ПІБ)

«____» _____ 20 __ р.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи

_____

(підпис)

(ПІБ)

«____» _____ 20 __ р.

ДОДАТОК Б

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Кафедра _____
(повна назва випускової кафедри)

Спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма _____
(назва освітньої програми)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____
(назва кафедри)

_____
(підпис) (ПІБ)

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА СТУДЕНТУ

_____
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема кваліфікаційної роботи _____
_____
_____

Науковий керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “___” _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи _____

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи _____
_____
_____
_____

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) _____
_____
_____
_____

5. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ		З підписами наукового керівника і студента
2	Розділ 1 (назва)		З підписами наукового керівника і студента
3	Розділ 2 (назва)		З підписами наукового керівника і студента
4	Розділ 3 (назва)		З підписами наукового керівника і студента
5	Висновки		З підписами наукового керівника і студента
6	Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра (чистовий варіант)		З підписами наукового керівника і студента
7	Здача кваліфікаційної роботи бакалавра на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)		З підписами студента та рецензента
8	Перевірка кваліфікаційної роботи бакалавра на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)		З підписами наукового керівника, студента
9	Подання кваліфікаційної роботи бакалавра на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)		З підписами завідувача кафедри, керівника, студента

Студент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Рецензент

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Структурний елемент	Вимоги до змісту та оформлення
Титульний лист	Заповнюється комп'ютерним текстом на аркуші
Завдання на кваліфікаційну роботу бакалавра	Заповнюється комп'ютерним текстом на аркуші з двох сторін
АНОТАЦІЯ	Призначена для ознайомлення зі змістом, пишеться двома мовами: українською і англійською
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (за необхідності)	Розшифровує специфічну термінологію, маловідомі скорочення, нові символи, позначення. Оформлюється у дві колонки
ЗМІСТ	Має включати найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та висновків, починаючи зі вступу і закінчуючи додатками. Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати заголовки у змісті або наводити їх у іншій редакції порівняно з основним текстом не дозволяється
ВСТУП	Зазначаються: проблема, що потребує вирішення, ступінь її дослідження; Обґрунтовується актуальність обраної теми; формулюються мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження,
РОЗДІЛ 1	Присвячується теоретичним аспектам досліджуваної проблеми, аналітичному огляду літературних джерел з предмета дослідження (критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх класифікація, обґрунтовуються основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта, тощо).
РОЗДІЛ 2	Дослідження проблеми має здійснюватися на основі накопиченого і систематизованого матеріалу, групування та обробки даних.
РОЗДІЛ 3	Наводять конкретні науково-обґрунтовані пропозиції, проекти інноваційного характеру щодо вдосконалення управління та підвищення ефективності діяльності підприємства (організації). Розкривають результати власних наукових досліджень, конкретні методики, моделі.
ВИСНОВКИ	Наводяться підсумки проведеного дослідження, одержані наукові та практичні результати, рекомендації щодо їх науково-практичного використання. Формулювання висновків повинно базуватися на матеріалах основної частини роботи відповідно до поставлених завдань.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	Слід включати джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладенні конкретних положень.
ДОДАТКИ	Титульний лист «Додатки» не потрібний. Кожен починається з нового аркушу

Зразок оформлення титульного листа кваліфікаційної роботи бакалавра

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

(повна назва випускової кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

Виконав(-ла): студент(-ка) групи _____
спеціальності _____

(шифр і назва спеціальності)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Черкаси 20__

Структура відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи бакалавра

ВІДГУК

наукового керівника кваліфікаційної роботи бакалавра
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

виконаної на тему: _____

_____

студентом(-кою) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Складається у довільній формі із зазначенням:

- головної мети кваліфікаційної роботи бакалавра, в інтересах чи на замовлення якої організації вона виконана (у рамках науково-дослідної роботи кафедри, підприємства), НДІ тощо;
- відповідності виконаної кваліфікаційної роботи завданню;
- наукової новизни;
- дотримання академічної доброчесності;
- ступеня самостійності при виконанні кваліфікаційної роботи;
- рівня підготовленості здобувача до прийняття сучасних рішень;
- умінь аналізувати необхідні літературні джерела, приймати правильні (інженерні, наукові) рішення, застосовувати сучасні системні та інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту; найбільш важливих теоретичних і практичних результатів, апробації їх (участь у конференціях, семінарах, оформлення патентів, публікація у наукових журналах тощо);
- загальні оцінки виконаної кваліфікаційної роботи, відповідності якості підготовки здобувача вимогам освітньо-професійної програми _____(назва ОП)_____ і можливості присвоєння освітнього ступеня бакалавра і освітньої кваліфікації бакалавра з _____;
- інші питання, які характеризують професійні риси здобувача.

КРБ виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує позитивної оцінки, а її автору, _____, може бути присвоєна кваліфікація бакалавра з _____ за спеціальністю _____.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи,
науковий ступінь,
вчене звання

_____

(підпис)

_____

(ініціали та прізвище)

Структура рецензії на кваліфікаційну роботу

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

виконаної на тему: _____

_____

студентом(-кою) _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Складається у довільній формі із зазначенням:

- відповідності КРБ затвердженій темі та завданню;
- актуальності теми, новизни постановки і розроблення задачі;
- наукової новизни;
- оригінальності прийнятих рішень та отриманих результатів;
- правильності проведених розрахунків;
- якості виконання пояснювальної записки;
- можливості впровадження результатів;
- обґрунтованості висновків та пропозицій;
- використання наукових методів дослідження;
- вміння студента чітко, грамотно і аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його;
- участі студента у проведених дослідженнях, теоретичній та аналітичній обробці отриманих результатів,
- формулювання наукової ідеї (положення);
- недоліків, щодо змісту роботи або оформлення;
- оцінки КР за 100-бальною системою і можливості присвоєння здобувачу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми.

КР виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки «відмінно», а її автору, _____, може бути присвоєна кваліфікація бакалавр з _____ за спеціальністю _____.

Рецензент

_____ (посада, науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Печатка установи, організації рецензента *(тільки для зовнішнього рецензента)*